

**FARG'ONA-TOSHKENT LOKAL USLUBIDAGI ASHULA VA
DOSTONLARNI O'QITISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK
TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH**

**Fazliddin G'ulomxonov Sadridin o'g'li
Toshkent viloyati Bo'ka tumani
19-BMSM o'qituvchisi**

Annotatsiya: Ushbu maqolada Farg'ona-Toshkent lokal uslubidagi ashula va dostonlarni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish masalalari tadqiq etilgan. Maqolada an'anaviy o'qitish usullarining zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashtirilishi, interaktiv va innovatsion metodlarning qo'llanilishi, shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim jarayoniga tatbiq etilishi kabi masalalar yoritilgan. Tadqiqot natijalari zamonaviy pedagogik texnologiyalarning Farg'ona-Toshkent lokal uslubidagi ashula va dostonlarni o'qitish samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Farg'ona-Toshkent lokal uslubi, ashula, doston, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari

KIRISH

O'zbek musiqiy merosining ajralmas qismi bo'lgan Farg'ona-Toshkent lokal uslubidagi ashula va dostonlar nafaqat milliy madaniyatimizning yorqin namunasi, balki yoshlarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning muhim vositasi hamdir. Zamonaviy ta'lim tizimida ushbu bebaho merosni samarali o'qitish, uni keng yoshlar ommasiga yetkazish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Bu borada zamonaviy pedagogik texnologiyalardan unumli foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi.

Maqolaning asosiy maqsadi Farg'ona-Toshkent lokal uslubidagi ashula va dostonlarni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning samarali usullarini aniqlash va tahlil qilishdan iborat.

Tadqiqot jarayonida quyidagi usullardan foydalanildi: kuzatish, so'rovnoma, eksperiment, taqqoslash va umumlashtirish. Bundan tashqari, mavzuga oid ilmiy adabiyotlar, o'quv-uslubiy qo'llanmalar va maqolalar tahlil qilindi.

O'zbek musiqashunoslari va pedagoglarining ishlarida Farg'ona-Toshkent lokal uslubidagi ashula va dostonlarni o'rganish va o'qitish masalalari keng yoritilgan. Jumladan, O. Matyoqubov [1] o'zining "Maqomot" asarida Farg'ona-Toshkent maqom yo'llarining o'ziga xos xususiyatlarini tahlil qilgan. R. Qodirov [2] esa "O'zbek xalq musiqa ijodiyoti" kitobida ashula va dostonlarning janr xususiyatlari va ijro uslublarini batafsil yoritgan.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning musiqiy ta'limda qo'llanilishi bo'yicha S. Begmatov [3], M. Ahmedova [4] va boshqa olimlarning ishlari diqqatga sazovordir. Ular o'z tadqiqotlarida interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini ta'kidlashgan.

D. Rahmatullayeva [5] o'zining "Musiqiy ta'limda zamonaviy texnologiyalar" nomli monografiyasida musiqiy ta'lim jarayonida qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning keng qamrovli tasnifini bergan. U, xususan, kompyuter texnologiyalari, multimedia vositalari va masofaviy ta'lim imkoniyatlarini batafsil ko'rib chiqqan.

F. Karomatov va N. Nurxonov [6] tomonidan nashr etilgan "O'zbek xalq musiqasi ta'limi metodikasi" qo'llanmasida an'anaviy va zamonaviy o'qitish usullarining uyg'unlashtirilishi masalalari yoritilgan. Mualliflar xalq musiqasini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning ahamiyatini alohida ta'kidlashgan.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, Farg'ona-Toshkent lokal uslubidagi ashula va dostonlarni o'qitishda quyidagi zamonaviy pedagogik texnologiyalar samarali hisoblanadi:

Interaktiv metodlar:

"Aqliy hujum" usuli ashula va dostonlarning mazmun-mohiyatini chuqur anglashda samarali natija beradi.

"Kichik guruhlarda ishlash" metodi talabalarning hamkorlikda o'rganish va ijro etish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

"Rolli o'yinlar" usuli dostonlarning syujet va obrazlarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari:

Multimediali taqdimotlar ashula va dostonlarning tarixiy va nazariy jihatlarini o'rgatishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Audio va video materiallardan foydalanish talabalarning eshitish qobiliyatini va ijro mahoratini oshiradi.

Maxsus kompyuter dasturlari (masalan, nota yozish dasturlari) ashula va dostonlarning musiqiy tuzilishini o'rganishda yordam beradi.

Loyiha texnologiyasi:

Talabalarning individual yoki guruhli loyihalar tayyorlashi ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi va mavzuni chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi.

Muammoli ta'lim:

Muammoli vaziyatlarni yaratish va ularni hal qilish orqali talabalarning analitik va tanqidiy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi.

Modulli ta'lim:

Ashula va dostonlarni o'rganishni alohida modullarga bo'lish orqali o'quv materialini tizimli va izchil o'zlashtirish ta'minlanadi.

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning Farg'ona-Toshkent lokal uslubidagi ashula va dostonlarni o'qitishda qo'llanilishi bir qator ijobiy natijalarga olib keladi:

Ta'lim jarayonining samaradorligi oshadi. Interaktiv metodlar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining qo'llanilishi talabalarga o'quv materialini tezroq va chuqurroq o'zlashtirishga imkon beradi. Masalan, S. Begmatov [3] o'z tadqiqotida "Aqliy hujum" usulining qo'llanilishi natijasida talabalar ashula va dostonlarning mazmun-mohiyatini 30% tezroq anglaganliklarini qayd etgan.

Talabalarning motivatsiyasi kuchayadi. Zamonaviy texnologiyalar ta'lim jarayonini qiziqarli va jalb qiluvchi qiladi. M. Ahmedova [4] ning kuzatishlariga ko'ra, multimediali taqdimotlar va video materiallardan foydalanish talabalarning darsga bo'lgan qiziqishini sezilarli darajada oshirgan.

Individual yondashuv kuchayadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari har bir talabaning o'zlashtirish sur'atiga mos ravishda shug'ullanish imkonini beradi. D. Rahmatullayeva [5] ning ta'kidlashicha, kompyuter dasturlari yordamida talabalar o'z bilim va ko'nikmalarini mustaqil ravishda nazorat qilish va baholash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Amaliy ko'nikmalar samaraliroq shakllanadi. Rolli o'yinlar, loyiha texnologiyasi va muammoli ta'lim usullari talabalarning ijodiy va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. F. Karomatov va N. Nurxonov [6] ning ta'kidlashicha, bu usullar talabalarning ashula va dostonlarni nafaqat nazariy jihatdan o'rganish, balki amalda ijro etish mahoratini ham oshiradi.

Ta'lim jarayoni zamonaviy talablarga moslashadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining qo'llanilishi ta'lim jarayonini zamonaviy jamiyat talablariga moslashtiradi va talabalarni kelajakdagi kasbiy faoliyatga yaxshiroq tayyorlaydi.

Biroq, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashda ayrim muammolar ham kuzatiladi:

Texnik ta'minotning yetarli emasligi. Ko'pgina ta'lim muassasalarida zamonaviy kompyuter texnikalari va dasturiy ta'minotning yetishmasligi kuzatiladi.

O'qituvchilarning zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarining pastligi. Ba'zi o'qituvchilar yangi texnologiyalarni o'zlashtirishga qiyinchilik bilan moslashadilar.

An'anaviy usullar va zamonaviy texnologiyalar o'rtasidagi muvozanatni saqlash muammosi. Ba'zan zamonaviy texnologiyalarga haddan tashqari e'tibor qaratilishi natijasida an'anaviy usullarning ahamiyati pasayib ketishi mumkin.

Farg'ona-Toshkent lokal uslubidagi ashula va dostonlarni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, loyiha texnologiyasi, muammoli ta'lim va modulli ta'lim usullari ashula va dostonlarni o'qitishda eng samarali zamonaviy yondashuvlar hisoblanadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar talabalarning motivatsiyasini oshiradi, individual yondashuvni kuchaytiradi va amaliy ko'nikmalarni samaraliroq shakllantirishga yordam beradi. An'anaviy o'qitish usullari va zamonaviy texnologiyalar o'rtasidagi muvozanatni saqlash muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash uchun ta'lim muassasalarining texnik ta'minotini yaxshilash va o'qituvchilarning malakasini oshirish zarur.

Ushbu xulosalar asosida quyidagi *tavsiyalarni* berish mumkin:

Ta'lim muassasalarida Farg'ona-Toshkent lokal uslubidagi ashula va dostonlarni o'qitish uchun maxsus zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlangan xonalar tashkil etish.

O'qituvchilar uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish bo'yicha muntazam malaka oshirish kurslarini tashkil etish.

Ashula va dostonlarni o'qitish uchun maxsus multimediali o'quv qo'llanmalar va dasturiy ta'minotlar ishlab chiqish.

An'anaviy va zamonaviy o'qitish usullarini optimal nisbatda uyg'unlashtirish uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqish.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samaradorligini muntazam ravishda o'rganish va tahlil qilish uchun ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borish.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Matyoqubov, O., 2015. Maqomot. Toshkent: Musiqa.
2. Qodirov, R., 2018. O'zbek xalq musiqa ijodiyoti. Toshkent: O'qituvchi.
3. Begmatov, S., 2019. Musiqiy ta'limda interaktiv metodlarning ahamiyati. Pedagogik mahorat, 3(1), pp. 45-52.
4. Ahmedova, M., 2020. Zamonaviy axborot texnologiyalarining musiqa o'qitish jarayonidagi o'rni. Ta'lim va innovatsiyalar, 2(4), pp. 78-85.
5. Rahmatullayeva, D., 2017. Musiqiy ta'limda zamonaviy texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya.
6. Karomatov, F. va Nurxonov, N., 2016. O'zbek xalq musiqasi ta'limi metodikasi. Toshkent: O'qituvchi.
7. Safarov, O., 2018. Farg'ona-Toshkent maqom yo'llari: an'ana va zamonaviylik. Toshkent: Musiqa.